

Podmienky súladu projektov výzvy OPLZ-PO5a6-2020-1 s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie

Operačný program Ľudské zdroje („ďalej len OP ĽZ“) na programové obdobie 2014 — 2020 si kladie za cieľ pre oblasť vzdelávania, zamestnanosti a sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“) podporiť rozvoj ľudských zdrojov, celoživotného učenia a plnohodnotného začlenenia MRK na trhu práce. V súlade s prijatou Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, je v rámci OP ĽZ kladený dôraz aj na **opatrenia v oblasti sociálneho a spoločenského začleňovania MRK ako skupiny obyvateľstva**, ktorá je v rámci Slovenska najviac ohrozená a zasiahnutá hlbokou chudobou, sociálnym vylúčením, nevhodnými životnými podmienkami a diskrimináciou. Tieto opatrenia majú smerovať k zlepšeniu sociálnej situácie a inklúzii MRK a ich cieľom má byť zníženie segregácie MRK voči ostatným obyvateľom.

OP ĽZ sa zameriava na tri princípy začlenenia. Sú to princípy **DESEGREGÁCIE, DEGETOIZÁCIE A DESTIGMATIZÁCIE** definované v **Metodickom výklade¹ pre efektívne uplatňovanie princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie**. Metodický výklad svojim obsahovým zameraním vychádza z návrhu **Metodického pokynu k využívaniu Európskych štrukturálnych a investičných fondov na riešenie segregácie vo vzdelávaní a rezidenčnej segregácie²** a z vnútroštátneho strategického rámca pre integráciu Rómov do roku 2020. Metodický výklad sa taktiež opiera o odporúčania uvedené v **Príručke pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni³**.

Princípy desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie (ďalej len „3D“) sú prepojené pojmy, ktoré sa navzájom aj posilňujú. Uplatňovanie princípov 3D je považované za jeden z nástrojov dosiahnutia sociálno-ekonomickej integrácie MRK.

Pri vyhodnotení kritéria splnenia princípov 3D budú akceptovateľné len projekty, ktoré **výrazne znížia sociálnu vylúčenosť MRK aspoň v jednej z uvedených troch oblastí, a zároveň nezhoršujú sociálnu situáciu MRK v ostatných oblastiach**. V praxi to znamená, že žiadateľ musí popísať, že projekt výrazne zlepší sociálnu situáciu minimálne v jednej z troch oblastí a zároveň vykázať nezhoršenie situácie v ostatných.

Priama súvislosť princípov 3D vytvára štruktúru **jedného vylučovacieho kritéria**, ktoré sa **povinne posudzujú** ako súčasť procesu administratívneho overovania žiadosti o nenávratný finančný príspevok.

Žiadateľ musí splniť súlad projektu s princípmi 3D v zmysle stanovených podmienok osobitne pre každú oblasť/intervenciu definovanú nižšie.

Prekliknite sa cez *ctrl+klik* na vami vybranú oblasť/intervenciu.

1. [Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade výstavby a rekonštrukcie materských škôl](#)

- typ aktivity F: Podpora výstavby nových predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK
- typ aktivity G: Podpora rekonštrukcie predškolských zariadení a prístavby/nadstavby k existujúcim predškolským zariadeniam v obciach s prítomnosťou MRK s dôrazom na rozšírenie kapacity.

¹ ÚSVRK, **Metodický výklad pre efektívne uplatňovanie princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie** dostupný na https://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/metodicky-vyklad.pdf

² Guidance Note on the use of European Structural and Investment Funds in tackling educational and spatial segregation, EGESIF_15-0024- 00

³ Svetová Banka, Európska Komisia : Príručka pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni, 2015

2. [Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade výstavby, modernizácie a rekonštrukcie komunitných centier ako aj prestavby existujúcich objektov pre účely zriadenia a fungovania komunitných centier](#)
 - typ aktivity H: Podpora modernizácie a rekonštrukcie (vrátane nadstavby/prístavby) komunitných centier
 - typ aktivity I: Podpora prestavby existujúcich objektov pre účely zriadenia a fungovania komunitných centier
 - typ aktivity J: Podpora výstavby nových komunitných centier
3. [Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade prístupu k pitnej vode](#)
 - typ aktivity B: Podpora prístupu k pitnej vode v prostredí separovaných a segregovaných MRK s dôrazom na nízko nákladové opatrenia ako napr. vŕtanie studní
4. [Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade podpory pozemných komunikácií](#)
 - typ aktivity E: Podpora dobudovania (výstavba/rekonštrukcia) základnej technickej infraštruktúry (napr. kanalizácia, asfaltové cesty, spevnené cesty)
5. [Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade budovania stojísk, zberných dvorov a sanácie nelegálnych skládok](#)
 - typ aktivity C: Vybudovanie, resp. dobudovanie systému nakladania s komunálnym odpadom (napr. zakúpenie zberných nádob, kontajnerov, vybudovanie stojísk)
 - typ aktivity D: Realizácia sanačných prác nelegálnych skládok, vrátane eliminácie nepriaznivých vplyvov nelegálnej skládky
6. [Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade miestnej občianskej poriadkovej služby](#)
 - typ aktivity A: Podpora systematického poskytovania sociálnych a asistenčných služieb v obciach s prítomnosťou MRK zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti ľudí žijúcich v prostredí MRK (napr. TSP, komunitní pracovníci/pracovníčky v oblasti sociálnych služieb, miestne občianske hliadky, asistenti/asistentky bývania a iné asistenčné služby), vrátane zaobstarania nevyhnutného zdravotníckeho alebo sanitárneho vybavenia súvisiaceho s poskytovaním predmetných služieb v lokalitách postihnutých epidémiami ako napr. Covid - 19.

1. Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade výstavby a rekonštrukcie materských škôl

Jedným z hlavných cieľov špecifického cieľa č. 5.1.1 OPLZ, je v rámci predprimárneho vzdelávania zvýšiť počet detí z MRK navštevujúcich materské školy a všeobecne zvýšená inkluzívnosť vzdelávacieho systému. Výstavbou a rekonštrukciou MŠ so zameraním na zvýšenie kapacít pre deti z MRK sa vytvoria predpoklady na vyššiu účasť detí z MRK na predprimárnom vzdelávaní, čím sa výrazne zvyšujú ich šance na úspešné zapojenie sa do vzdelávania na primárnom a ďalších stupňoch vzdelávania a na ich celkovú socio-ekonomickú integráciu do spoločnosti.

Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 identifikuje potrebu „razantného zvýšenia zaškolenosti detí z MRK od 3 rokov v materských školách a výraznej investície do predprimárnej výchovy a vzdelávania detí z MRK spolu s podporou programov starostlivosti o dieťa v ranom veku.“ Jedným z jej čiastkových cieľov je „Zvýšiť účasť detí zo SZP/MRK v predprimárnom vzdelávaní z približne 18 % (v roku 2010) na 50 % v roku 2020, za predpokladu rozšírenia kapacitnej siete materských škôl a programov výchovy a vzdelávania detí v ranom veku v regiónoch so zvýšeným nárastom rómskeho obyvateľstva, vrátane implementácie programov orientovaných na zlepšenie spolupráce s rodičmi“.

Nedostatočné kapacity materských škôl nie sú schopné pokryť krivku rastúcej populácie, preto sa podpora výstavby a obnovy materských škôl javí ako nevyhnutný krok, ktorý predchádza zabezpečeniu možnosti navštevovať materské školy, vrátane zvýšenia účasti detí z MRK. Vzhľadom na to, že materské školy sú ako súčasť originálnych kompetencií samospráv v majetku a správe samosprávy, častým sprievodným javom je ich nevyhovujúca technická, materiálna a kapacitná stránka. Z tohto dôvodu je vo všeobecnom záujme podporiť aj projekty zamerané na výstavbu a rekonštrukciu materských škôl, s prihliadaním na princípy 3D.

Pri realizácii projektu výstavby, alebo rekonštrukcie materskej školy, sa kladie v projekte dôraz na aktivity smerujúce k 3D, a to prostredníctvom splnenia nasledovných podmienok:

- a) **Projekt výrazne zníži sociálnu vylúčenosť MRK aspoň v jednej z 3D oblastí, a zároveň nezhoršuje sociálnu situáciu MRK v ostatných oblastiach.**
- b) Zabezpečiť deťom z MRK prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu predprimárnemu vzdelávaniu, pričom sa preferujú riešenia, ktoré sú inkluzívne a dostupné pre rodiny⁴.
- c) Zabezpečiť deťom z MRK prístup k predprimárnemu vzdelávaniu tak, aby nedochádzalo k prehlbovaniu segregácie, stigmatizácie a getoizácie. Snahou žiadateľa by malo byť dosiahnutie pozitívnej zmeny, ideálne vo viacerých 3D aspektoch.
- d) V procese predprimárneho vzdelávania prijať opatrenia pre zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania.⁵
- e) Doplniť projekt o ďalšie aktivity naplňajúce princípy 3D prispievajúce k zníženiu izolácie rodín detí z MRK od ich rovesníkov.

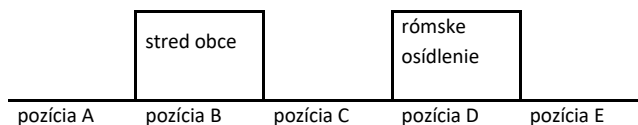
Pre splnenie podmienky súladu projektu s princípmi 3D je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) povinný za dodržania a aplikovania princípov 3D popísať:

- a) **pozíciu navrhnutého objektu ku koncentrácii/ koncentráciám MRK v obci, ako aj centru obce;**

⁴ EK, Guidance for Member States on the use of European Structural and Investment Funds in tackling educational and spatial segregation, strany 3, 6 a 11. http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2015/guidance-for-member-states-on-the-use-of-european-structural-and-investment-funds-in-tackling-educational-and-spatial-segregation

⁵ K inkluzívnemu vzdelávaniu okrem textu nižšie viď aj: Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy, Vybrané témy a stratégie, Lipnická M., 2014 <http://nprmk2.mpc-edu.sk/sites/default/files/Inkluzivne-vzdelavanie.pdf>
Pedagogický model inkluzívneho vzdelávania v základných školách, Autorský kolektív, Prešov 2014, <http://nprmk2.mpcedu.sk/sites/default/files/Inkluzivne-vzdelavanie.pdf>
Metodika podporujúca inkluzívne vzdelávanie v školách, Bagalová Ľ., Bizíková Ľ., Fatulová Z., Bratislava 2014 http://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/projekty/eea_grants/metodika-podporujuca-inkluzivnevzdelavanie-skolach.pdf

Keďže primárny dôraz sa kladie na poskytnutie kvalitného a inkluzívneho predprimárneho vzdelávania, je prípustné stavať objekty v pozícií A, B, C. Pozícia D a E je prípustná len v krajných situácií kedy je fyzicky nemožné zvoliť inú lokalitu, prípadne materská škola absentuje úplne, zároveň je garantované a detailne popísané akým spôsobom sa zabezpečí fyzické dochádzanie detí vo veku od 3-6 rokov do materskej školy v rámci celej obce. napríklad formou prevažovania, autobusovej dopravy a podobne.

- b) ako bude zabezpečená **dostupnosť** k predškolskému zariadeniu pre detí z MRK;
- c) aké **opatrenia**, programy v rámci predškolského vzdelávania budú prijaté pre zabezpečenie **inkluzívneho vzdelávania**;
- d) akými **ďalšími aktivitami** bude výstavba/ rekonštrukcia predškolského zariadenia doplnená, **aby projekt prispel k 3D**;

Žiadateľ je povinný popísať, aké opatrenia budú prijaté pre zabezpečenie, aby intervencie nevedli k väčšej koncentrácii MRK na okraji spoločnosti.

Pod týmito opatreniami sa myslí napr. komunikácia aktivít a úspechov smerom k majorite. Výraznou formou prispejú aj aktivity, ktoré akcentujú ochotu členov marginalizovanej komunity pracovať na zlepšení ich situácie, napríklad projekty so zapojením komunity využitím sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní, dobrovoľné aktivity fyzicky zlepšujúce okolie, čistenie verejného priestranstva, budovanie/obnova detských ihrísk a podobne.

- e) **či a ako projekt ovplyvňuje segregáciu žiakov z MRK v obci** – ako sa mení priestorové riešenie predškolskej výchovy detí z MRK;

Intervencie nemôžu viesť k ďalšej fyzickej izolácii, pokiaľ ide o rastúcu vzdialenosť od majoritných vidieckych/mestských komunit alebo vytváranie nových fyzických bariér.

- f) **či a ako projekt ovplyvňuje stigmatizáciu žiakov z MRK v obci** – či výstavba, alebo rekonštrukcia predškolského zariadenia znižuje rozdiel v životných podmienkach MRK a majority;

Žiadateľ popíše ako sa v dôsledku projektu môže zmeniť kvalita života klientov v jednej z hlavných oblastí sociálnych stigiem marginalizovaných komunit na Slovensku alebo ako môže projekt prispieť k zmene lokálnej verejnej mienky majority ohľadom Rómov prostredníctvom projektu. Ak ani jedna podmienka nie je preukázateľná, žiadateľ deklaruje, že projekt nezvyšuje sociálnu stigmatizáciu komunity.

Odporúča sa prihliadať na dve roviny. (1) Prvá je obmedzenie výskytu stigmatizovaného správania v oblasti vzdelávania. Zabezpečenie prístupu k adekvátnemu vzdelaniu, prístupu ku kvalitnej predškolskej príprave, bezpečný a dostupný prístup, zabezpečenie hygienickej nezávadnosti prostredia a celkovej úrovne čistoty a upravenosti, zabezpečenie rovnosti a inkluzívnosti vzdelávacieho prostredia. (2) Druhá je zabezpečenie práce s majoritou s cieľom oslabenia predsudkov voči marginalizovaným komunitám žijúcim v nevyhovujúcich podmienkach a zníženie rozdielu medzi komunitami. Žiadateľ je povinný popísať aké konkrétne opatrenia budú prijaté na odstránenie stigmatizácie s ohľadom na MRK ako aj majoritu v obci.

- g) **či a ako projekt ovplyvňuje getoizáciu MRK v obci** – či prostredníctvom výstavby, alebo rekonštrukciou sa pozitívne mení charakter lokality, kde žije MRK;

Žiadateľ je povinný popísať kroky, ktoré povedú k revitalizácii a obnove vonkajších priestorov ako ak doplnkové služby sociálnej inklúzie. Žiadateľ je povinný popísať aké opatrenia budú prijaté na odstránenie getoizácie a zabránenie javom getoizácie.

INFORMÁCIA O INKLUZÍVNO M VZDELÁVANÍ

Kľúčovú úlohu pri postupnom zlepšovaní životnej úrovne MRK má zvyšovanie vzdelanostnej úrovne. Nadobudnutie vzdelania znamená vyššiu možnosť pracovného uplatnenia, následne dôstojnejšie životné podmienky a vyšší životný štandard. Vzdelanie znamená tiež vyššiu hodnotu človeka, uznanie a úctu ostatných členov spoločnosti. V rámci projektu výstavby a rekonštrukcie materských škôl je potrebné prihliadať na zavedenie princípov inkluzívneho vzdelávania, alebo zlepšenia inkluzívneho vzdelávania v nadväznosti na projekt rekonštrukcie predškolského zariadenia (napr. možnosť inovátnych zariadení, pomôcok a prispôsobenie priestorov).

Akákoľvek forma diskriminácie, vrátane segregácie, je zakázaná Ústavou SR, zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „antidiskriminačný zákon“) a zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“).

Výchova a vzdelávanie sa riadi školským zákonom, ktorý upravuje princípy, ciele, podmienky, rozsah, obsah, formy a organizáciu výchovy a vzdelávania v školách a v školských zariadeniach.

Výchova a vzdelávanie v zmysle školského zákona je založená na princípoch⁶:

- rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie,
- zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie,
- slobodnej voľby vzdelávania s prihliadnutím na očakávania a predpoklady detí a žiakov v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy,
- prípravy na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie,
- posilnenia výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov, ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj citov a emócií, motivácie a záujmov, socializácie a komunikácie, na sebakontrolu a sebariadenie, na mravné hodnoty a tvorivosť,
- vyváženého rozvoja všetkých stránok osobnosti dieťaťa a žiaka v školskom vzdelávaní.

Dieťa alebo žiak má v zmysle školského zákona právo na⁷:

- rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu,
- individuálny prístup rešpektujúci jeho schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom školským zákonom,
- úctu k jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnostnej a etnickej príslušnosti,
- poskytovanie poradenstva a služieb spojených s výchovou a vzdelávaním,
- organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygiény.

Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami⁸ má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú vrátane špeciálnych učebníc a špeciálnych didaktických a kompenzačných pomôcok.

Požiadavky na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre dieťa alebo žiaka, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia alebo nadania alebo jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti dieťaťa alebo žiaka a dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti, je v zmysle školského zákona potrebné zabezpečiť a uplatňovať pre všetky deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, vrátane detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Inkluzívne vzdelávanie

UNESCO definuje inkluzívne vzdelávanie ako proces reagujúci na rôznorodosť potrieb všetkých detí a žiakov a to prostredníctvom zvýšenia ich účasti na vzdelávaní. Ide o právo každého jednotlivca na prístup ku vzdelaniu čo najvyššieho stupňa a kvality, založenom na morálnych hodnotách, pri ktorom škola rešpektuje individuálne osobitosti človeka a osobitosti pramienice z jeho príslušnosti k určitej skupine.

Inkluzívne vzdelávanie predstavuje spôsob edukácie v bežných školách, ktorého podstatou je právo každého dieťaťa na kvalitné vzdelanie, s kladením dôrazu na búranie bariér v školstve, ktoré znemožňujú rovnocenný prístup ku vzdelávaniu.

Inklúzia vyžaduje viac než len fyzickú prítomnosť dieťaťa a zahŕňa nutnosť transformovať školy, ich učebné postupy, spôsoby hodnotenia, pedagogické metódy a podporné programy tak, aby boli všetky deti ich plnohodnotnými členmi. Cieľom je, aby

⁶ princípy výchovy a vzdelávania sú uvedené v §3 školského zákona

⁷ Práva dieťaťa a žiaka sú uvedené v §144 školského zákona

⁸ §144 ods. 2 a 3 školského zákona

celý vzdelávací systém vytváral také prostredie, kde majú učitelia sa v rámci inkluzívneho prístupu naplnené ich individuálne potreby pre rozvoj svojho potenciálu a zároveň právo spoločne sa vzdelávať s ostatnými deťmi.

Inklúzia vo vzdelávaní je založená na týchto predpokladoch a procesoch:

- Všetky deti a pracovníci školy sú rovnako dôležití.
- Zvyšovanie miery zapojenia detí (znižovanie miery vyčlenenia) do školskej kultúry, vzdelávacieho procesu a komunity.
- Zmena školskej kultúry, politiky a praxe tak, aby bola zohľadnená rôznorodosť detí.
- Odstraňovanie prekážok v učení a zapojenie všetkých detí, teda nie len tých, ktorí majú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.
- Využívanie skúseností z konkrétnych prípadov prekonávania prekážok v prístupe a zapojení tak, aby z nich mohli čerpať aj ostatné deti.
- Vnímanie rozdielov medzi deťmi ako inšpirácia pre podporu učenia a nie ako problém, ktorý je potrebné riešiť.
- Uznávanie práva detí na vzdelávanie v mieste kde žijú, bez vyčleňovania a diskriminácie.
- Skvalitňovanie škôl pre potreby detí, žiakov a aj učiteľov.
- Vyzdvihovanie úlohy škôl pri budovaní spoločenstva a rozvoji hodnôt nie len pri zvyšovaní výkonov detí.
- Podpora vzájomne prospešných vzťahov medzi školami a okolitou komunitou.

Príklady inkluzívnych opatrení vo výchove a vzdelávaní:

- Zapájanie ľudí z miestnej komunity do práce v škole v rôznorodých pedagogických, odborných a nepedagogických pozíciách;
- využívanie pedagogického asistenta, s dôrazom na pedagogického asistenta ovládajúceho jazyk miestnej komunity;
- využívanie odborných zamestnancov podľa výchovno- vzdelávacích potrieb detí (školský psychológ, špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg, logopéd a i.);
- využívanie celodenného výchovného systému (pomocný vychovávateľ a i.);
- využitie rómskeho jazyka, resp. jazyka miestnej komunity v školskom prostredí;
- interkultúrna výchova;
- práca s rodinami detí, angažovanie rodičov do spolupráce so školou (rodičovský asistent a i.);
- poradenská a osvetová činnosť pedagogických a odborných zamestnancov škôl pre zákonných zástupcov detí a a pod.

2. Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade výstavby, modernizácie a rekonštrukcie komunitných centier ako aj prestavby existujúcich objektov pre účely zriadenia a fungovania komunitných centier (ďalej len „výstavba/rekonštrukcia/prestavba“)

Špecifickým cieľom OP LZ 6.1.3 je Špecifický cieľ 6.1.3 zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre. Potenciálnym nástrojom, ktorý dokáže na lokálnej úrovni účinne koordinovať rôznorodé intervenčné programy a poskytovať komplexné sociálne a komunitné služby podľa špecifických potrieb cieľových skupín, sú komunitné centrá. Vychádzajúc z doterajších skúsenosti práve sociálne intervencie realizované priamo v prirodzenom prostredí týchto komunit s dôrazom na zabezpečovanie dostupných komplexných služieb obyvateľom všetkých vekových kategórií v MRK sa ukazujú ako jeden z nástrojov na podporu sociálnej inklúzie a zvyšovanie zamestnateľnosti týchto skupín v dlhodobom meradle.

Umiestnenie komunitného centra musí rešpektovať podmienku nízkoťahovosti a bezprostrednosti vo vzťahu k potencionálnym prijímateľom sociálnej služby t. j. obyvateľom sociálne vylúčenej lokality a zároveň zohľadňovať jeho integračnú funkciu vo vzťahu ku komunite celej obce.⁹

Umiestnenie komunitného centra priamo v sociálne vylúčenej lokalite z týchto dôvodov nie je vhodné. Výnimku tvoria prípady segregovaných lokalít, ktoré sú natoľko vzdialené od obce, že lokalizácia centra mimo vylúčenej lokality by významne sťažovala prístup obyvateľov vylúčenej lokality k službám komunitného centra alebo existujúce komunitné centrá, ktoré dlhodobo poskytujú sociálnu službu KC priamo v lokalite. V týchto prípadoch je však nevyhnutné zabezpečiť dostupnosť odborných činností, iných činností a aktivít KC pre celú sídelnú komunitu inou formou (napr. realizácia časti aktivít v priestoroch školy, kultúrneho domu, obecného či mestského úradu a pod.).

Prostredníctvom výstavby/rekonštrukcie/prestavby sa musí zabezpečiť obyvateľom MRK prístup k odborným činnostiam, iným činnostiam a aktivitám komunitného centra, ktoré vedú k 3D princípom, resp. neprehlbovaniu segregácie, getoizácie a stigmatizácie obyvateľov uvedených komunit.

Pri realizácii projektu je potrebné realizovať aktivity smerujúce k 3D, a to prostredníctvom splnenia nasledovných podmienok:

- a) **Projekt výrazne zníži sociálnu vylúčenosť MRK v jednej z 3D oblastí, a zároveň nezhoršuje sociálnu situáciu v ostatných dvoch.**
- b) Zabezpečiť dostupnosť pre celú sídelnú komunitu, vrátane obyvateľov MRK k vybudovanému/zrekonštruovanému/prestavanému komunitnému centru.
- c) Po ukončení výstavby/ rekonštrukcie/ prestavby komunitného centra prostredníctvom jeho prevádzky obec ako prijímateľ zabezpečí v komunitnom centre poskytovanie komplexných sociálnych a komunitných služieb prispievajúcich k sociálnemu začleňovaniu osôb sociálne vylúčených na individuálnej, ako aj na lokálnej úrovni, vrátane aktivít prispievajúcich k desegregácii, degetoizácii a destigmatizácii v prospech celého územia obce.

Pre splnenie podmienky súladu projektu s princípmi 3D je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) povinný popísať:

- a) kde sa v súčasnosti vykonáva komunitná práca, na podporu ktorej je projekt zameraný, kde sa bude vykonávať po projekte, a ako to zmení priestorové usporiadanie medzi jadrom obce, MRK a miestom výkonu činnosti;

⁹ viď **Štandardy komunitných centier** zameraných na prácu s marginalizovanými komunitami pre potreby výziev Regionálneho operačného programu na výstavbu a rekonštrukciu komunitných centier spolufinancovaných z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Príloha č. 1 Uznesenia vlády SR č. 804/2011

- b) lokalitu výstavby/rekonštrukcie/prestavby komunitného centra vrátane popisu výhod/pozitív prečo je potrebné umiestnenie komunitného centra v danej lokalite ako aj počet osôb z MRK a celkový počet obyvateľov obce, ktorí budú mať prístup ku komunitnému centru;
- c) ako bude zabezpečená dostupnosť pre obyvateľov MRK, vrátane celej sídelnej komunity k vybudovanému/ zrekonštruovanému/ prestavanému komunitnému centru;
- d) ako sa výrazne zmení kvalita života klientov v jednej z hlavných oblastí sociálnych stigiem MRK na Slovensku spustením projektu alebo ako sa výrazne zmení lokálna verejná mienka majority ohľadom Rómov prostredníctvom projektu. Ak žiadateľ uvedené nevie preukázať, potvrdí, že projekt nezvyšuje sociálnu stigmatizáciu klientov.
- e) nové formy prepájania MRK s ostatnými časťami a komunitami obce. Akceptovateľné sú aj parciálne popisy pozitívnych zmien, zamerané na vplyv projektu na fyzickú kohéziu obce, na dostupnosť nových služieb, zlepšenie životných podmienok atď. Ak zníženie getoizácie nie je dokázateľné alebo aplikovateľné, žiadateľ potvrdí, že projekt nezvyšuje getoizáciu MRK.
- f) ako po ukončení výstavby/ rekonštrukcie/ prestavby komunitného centra prostredníctvom jeho prevádzky obec ako prijímateľ zabezpečí v komunitnom centre poskytovanie komplexných sociálnych a komunitných služieb prispievajúcich k sociálnemu začleňovaniu osôb vylúčených na individuálnej, ako aj na lokálnej úrovni, vrátane aktivít prispievajúcich k 3D princípom (príklady aktivít komunitného centra, ktoré prispievajú k 3D sú uvedené nižšie v rámci tohto dokumentu).

AKTIVITY KOMUNITÉHO CENTRA

Komunitné centrum je spoločným priestorom pre celú sídelnú komunitu obce a priestorom pre rozvoj rôznych subskupín komunity s ohľadom na fakt, že jeden človek môže byť súčasťou rôznych subskupín v priestore aj v čase. Zároveň, obyvatelia MRK sú len jednou zo subskupín (hoci prioritnou), na ktoré sa komunitné centrum orientuje. Komunitné centrum je neutrálnym priestorom pre deeskaláciu komunitných napätí a konfliktov. Prostredníctvom sociálnej inklúzie zabezpečuje, aby tí, ktorí sú v riziku chudoby a sociálnej exklúzie, získali príležitosti a nevyhnutné zdroje na to, aby mohli plne participovať na ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote a mali takú životnú úroveň a blahobyt, ktorý je považovaný za obvyklý v spoločnosti, v ktorej žijú.

Zámerom aktivít komunitného centra je nachádzať zdroje pre riešenie problémov vo vnútri obce (t.j. sídelnej komunity) a podporovať rozvoj obce ako takej.

Aktivity komunitného centra sú vo všeobecnosti zamerané najmä na:

- realizáciu odborných činností, iných činností a aktivít KC zameraných na aktivizáciu MRK k riešeniu ich problémov;
- prevenciu sociálno-patologických javov;
- zlepšenie sociálnej situácie a ovplyvňovanie sociálnych zmien vytváraním a zlepšovaním vzťahov medzi obyvateľmi MRK a komunitou celej obce, najlepšie tak, aby samotní členovia danej komunity tieto zmeny požadovali a uskutočňovali ich;
- realizáciu aktivít smerujúcich k vyvolaniu a podporovaniu zmien v rámci miestnej komunity;
- sprostredkovanie kontaktu so širším prostredím, podpora začleňovania do existujúcich sociálnych sietí, štruktúr, služieb a inštitúcií;
- podporu efektívneho riešenia konfliktov, sporov a napätí v celej obci ako aj v subskupine obyvateľov vylúčenej rómskej lokality a medzi jednotlivými subskupinami navzájom;
- realizáciu spoločných sociálnych aktivít pre MRK a celej sídelnej komunity, vrátane neformálneho vzdelávania, realizácie voľnočasových aktivít, záujmovej činnosti a zmysluplného trávenia voľného času pre deti, mládež a dospelých;
- organizovanie senzibilizačných a osvetových aktivít pre MRK a celej sídelnej komunity o prínose aktivít komunitnej sociálnej práce k zlepšeniu životov všetkých obyvateľov obce (jednak tým, že sa budú aktívne riešiť problémy najzraniteľnejších skupín, ale tiež tým, že napríklad sociálne služby v komunitnom centre budú môcť využívať všetci obyvatelia);
- sieťovanie pomáhajúcich profesií v danej lokalite, do ktorých budú zapojení zástupcovia obecnej samosprávy, štátnych inštitúcií, verejnej správy, organizácií a ďalších pomáhajúcich profesií v obci a okolí (vzdelávacie inštitúcie, poskytovatelia sociálnych služieb a služieb zamestnanosti,

poskytovatelia zdravotnej starostlivosti a pod.), ktorých cieľom bude rozvoj a podpora spolupráce a riešenie lokálnych problémov, ktoré majú dopad na obyvateľov MRK.

Príklady aktivít komunitného centra, ktoré prispievajú k 3D:

- podpora iniciatív obyvateľov vylúčených lokalít v oblasti zdravého a čistého životného prostredia, realizácia zdravotnej osvedy pre všetky vekové kategórie obyvateľov; iniciovanie a realizácia;
- podpora iniciatív obyvateľov vylúčených lokalít v oblasti bývania, pomoc pri zlepšovaní prístupu obyvateľov k bývaní a posilnenie zodpovednosti jednotlivých členov za svoje bývanie;
- podpora a pomoc pri zlepšovaní prístupu obyvateľov k finančným prostriedkom umožňujúcim zvyšovanie vzdelania, skvalitňovania bývania a získania práce, zvyšovanie finančnej gramotnosti a miery finančnej inklúzie;
- podpora a pomoc pri zlepšovaní prístupu cieľových skupín k právnej pomoci;
- realizácia spoločných preventívnych a záujmových aktivít pre obyvateľov MRK a majoritného obyvateľstva, vrátane neformálneho vzdelávania a realizácie voľnočasových aktivít pre deti, mládež a dospelých;
- podpora neformálneho vzdelávania detí, mládeže a zvyšovanie kvalifikácie dospelých s cieľom zlepšiť ich úspešnosť vo vzdelávacom systéme alebo umiestniteľnosť na trhu práce;
- zvyšovanie zručností príslušníkov MRK na miestnej úrovni, rozvíjania ich osobnostných kompetencií a motivácie k samostatnému riešeniu problémov formou seminárov, školení a cvičení.

3. Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade prístupu k pitnej vode

Jedným zo špecifických cieľov **operačného programu Ľudské zdroje** (ďalej len „OP ĽZ“) je zvýšiť počet rómskych domácností, ktorým sa zlepšili podmienky bývania, čoho neoddeliteľnou súčasťou je aj prístup k pitnej vode. **Prostredníctvom zabezpečenia prístupu k pitnej vode salepší kvalita bývania a hygieny** obyvateľov MRK. Prístupom k pitnej vode sa vytvoria podmienky a príležitosti pre plnohodnotnú participáciu MRK na živote spoločnosti a tým aj uplatnenie sa na trhu práce. Nízke štandardy bývania a nedostatočný prístup k pitnej vode sú považované za hlavné determinanty zhoršeného zdravotného¹⁰ stavu a nízkeho štandardu hygieny¹¹. V konečnom dôsledku to znásobuje predsudky a stereotypy voči MRK¹².

Prístup k pitnej vode je **základným ľudským právom**. Valné zhromaždenie OSN¹³ (2010) prijalo uznesenie uznávajúce prístup k čistej vode a sanitácii ako ľudské právo a vyzýva štáty aby poskytli finančné prostriedky a „vynaložili všetko úsilie na zaistenie dostupnej, zdravotne bezpečnej, čistej a cenovo prístupnej pitnej vody a sanitácie **pre všetkých**“. Obsahuje aj ustanovenie o **nediskriminácii**, ktoré hovorí že „spravodlivý prístup k vode, dostatočný z hľadiska množstva i kvality, sa musí zabezpečiť pre všetkých členov spoločnosti, najmä však pre tých, ktorí sú znevýhodnení, alebo pre **sociálne slabšie skupiny alebo jednotlivcov**“¹⁴. V súlade s **Európskou občianskou iniciatívou**¹⁵ „voda a hygiena sú ľudským právom! Voda je verejný majetok, nie je tovar!“

V **Aktualizovaných akčných plánoch stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2019 – 2020**¹⁶, je pre oblasť zdravia stanovený globálny cieľ „Znížiť rozdiely v zdravotnom stave medzi MRK a väčšinou populáciou zlepšením prístupu ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti a k ochrane a podpore dobrého zdravia a prevencii chorôb“ s čiastkovým cieľom vzťahujúcim sa k téme prístupu k pitnej vode „Zabezpečiť prístup MRK k zdravotne bezchybnej pitnej vode“.

V úvode štúdie autorov Daniela Škoblu a Richarda Filčáka „*Bariéry v prístupe k pitnej vode ako aspekt sociálneho vylúčenia rómskej populácie*“¹⁷ sa uvádza, že „jedným z aspektov sociálneho vylúčenia, ktorý je v slovenskom kontexte analyzovaný len okrajovo, je nedostatočný prístup obyvateľov rómskych osídlení k pitnej vode, ktorý priamo ovplyvňuje podmienky bývania, zdravotný stav, výživu, hygienu, školskú dochádzku detí ako aj celkovú kvalitu života a medziľudských vzťahov. V ďalšej štúdii „*A studňu si nechali zamrznúť...*“. *Lokálne mocenské pole a prístup obyvateľov rómskych osád k pitnej vode*“¹⁸ upozorňujú na nastavenie rozhodovacích procesov na lokálnej úrovni: „Konfigurácia postavenia aktérov v rámci poľa determinuje aj výsledky plánovania pri infraštruktúrnych projektoch. V sociálnej praxi sa rómska osada zjavne nepovažuje za miesto, ktoré by malo byť cieľom rozvojovej intervencie. Rozhodnutie o tom, kde a ako bude budovaný vodovod alebo kanalizácia je vykonávané z pozície predstaviteľov moci v obci, ktorí konajú v súlade so skupinovými záujmami a alianciami nerómskej majority občanov a voličov, ktorých sú súčasťou.“

Vzhľadom na to, že prístup k pitnej vode chýba v niektorých prípadoch aj v častiach obcí s nerómskou populáciou, je umožnené popri investíciách do zlepšenia prístupu k pitnej vode pre MRK podporiť čiastočne aj investície v častiach obce, ktoré neobýva MRK, čo môže napomôcť k zmierneniu segregácie MRK a k lepšiemu vzájomnému spolužitiu majority a minority.

¹⁰ **Protokol o vode a zdraví**, dostupné na (http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2000/wat/Protocol_Slovak.pdf)

¹¹ **Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020**

¹² **Životné stratégie obyvateľov rómskych osídlení**, Zborník vedeckých štúdií, Projekt VEGA 1/0596/10, Nitra 2011, dostupné na: (http://prohuman.sk/files/Zivotne_strategie_obyvateľov_romských_osídlení.pdf)

¹³ **UNECE**, dostupné na: (http://www.unece.org/press/pr2010/10env_p24e.html)

¹⁴ **Úrad pre verejné zdravotníctvo**, dostupné na: (http://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=978:udske-pravo-na-prístup-knistej-vode-a-sanitácii&catid=86:pitna-voda&Itemid=92)

¹⁵ Dostupné na: (<http://www.right2water.eu/>)

¹⁶ **ÚSVRK**, <https://www.minv.sk/?strategia-pre-integraciu-romov-do-roku-2020>

¹⁷ Dostupné na:

https://www.researchgate.net/profile/Daniel_Skobla/publication/303826137_Bariery_v_prístupe_k_vode_ako_aspekt_socialneho_vylucenia_romskej_populacie_Barriers_to_access_to_potable_water_as_an_aspect_of_social_exclusion_of_the_Roma_population/links/5756b97008ae10c72b699ee4/Bariery-v-prístupe-k-vode-ako-aspekt-socialneho-vylucenia-romskej-populacie-Barriers-to-access-to-potable-water-as-an-aspect-of-social-exclusion-of-the-Roma-population.pdf?origin=publication_detail

¹⁸ Dostupné na: (https://uesa.sav.sk/files/cbs_ii_5_skobla_filcak_248-263.pdf)

Pre splnenie podmienky súladu projektu s princípmi 3D je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) povinný popísať:

- a) **lokality zabezpečenia dostupnosti k pitnej vode** pre obyvateľov MRK, vrátane počtu obyvateľov MRK. Pod lokalitou sa rozumie **osídlenie**, ktoré predstavuje sídelnú koncentráciu obydľí obývaných prevažne priestorovo alebo sociálne vylúčenými skupinami obyvateľov. Žiadateľ jednoznačne popíše priestorové vymedzenie obyvateľov MRK dotknutých projektom vo vzťahu k obci, t. j. typ osídlenia, ktoré je predmetom projektu, pričom si vyberie z nasledovných možností:

- **osídlenie mimo obce,**
- **na okraji obce,**
- **osídlenie v rámci obce,**
- **obyvatelia MRK integrovaní v rámci obce.**

V prípade umiestnenia obyvateľov MRK **mimo obce**, žiadateľ uvedie aj približnú vzdialenosť osídlenia od obce.

V prípade realizácie projektu vo viacerých osídleniach, žiadateľ uvedie **počet obyvateľov MRK pre každé osídlenie**, resp. počet obyvateľov MRK integrovaných v obci, ktorým sa zabezpečí prístup k pitnej vode.

- b) **formu**, akou je **v súčasnosti zabezpečený prístup k pitnej vode** v obci. Žiadateľ uvedie, aký zdroj vody využíva nerómske obyvateľstvo a aké zdroje vody využíva rómske obyvateľstvo. Zdroje vody žiadateľ vyberie z nasledovných možností:

- vodovod,
- vlastná studňa,
- verejný zdroj (verejná studňa, automat/výdajník na vodu),
- neštandardný zdroj vody (potok, iný nechránený zdroj pitnej vody - voda vytekajúcu z potrubia, voda z cintorína, balená voda z obchodu, prípadne voda z inej domácnosti)

V prípade realizácie **inej formy zabezpečenia prístupu k pitnej vode v riešenej lokalite ako je prevažujúce aktuálne zabezpečenie prístupu k pitnej vode v obci**¹⁹, žiadateľ popíše a preukáže (napr. vyjadrením správcu existujúcej infraštruktúry zabezpečujúcej prístup k pitnej vode; porovnaním prepočtov projektanta pre rôzne alternatívy prístupu k pitnej vode²⁰), že nie je možné realizovať rovnakú formu zabezpečenia prístupu k pitnej vode v riešenej lokalite, ako je aktuálne zabezpečenie prístupu k pitnej vode v obci.

- c) **formu zabezpečenia prístupu k pitnej vode** pre obyvateľov MRK (v súlade s popisom hlavnej aktivity týkajúcej sa prístupu k pitnej vode). V rámci popisu žiadateľ uvedie, ako navrhnutý spôsob realizácie projektu **najefektívnejšie zabezpečí prístup k pitnej vode** pre najväčší počet obyvateľov MRK v riešenej lokalite. Žiadateľ sa tiež zameria na popis „dostatočnosti²¹“ prístupu k pitnej vode vo vzťahu k počtu obyvateľov MRK v riešenej lokalite.

- d) **ako prístup k pitnej vode po realizácii predloženého projektu prispeje k desegregácii, degetoizácii a destigmatizácii obyvateľov MRK**, napr. zvýšenie kvality života, bývania a hygieny, zlepšenie zdravotného stavu, čo vytvára základné predpoklady pre zlepšenie celkovej kvality života a tým sa nepriamo vytvárajú podmienky k integrácii a zúčastňovaní sa MRK na živote celej spoločnosti, **prícom projekt pre splnenie súladu s 3D princípmi musí výrazne znížiť sociálnu vylúčenosť v jednej z 3D oblastí, a zároveň nezhoršiť sociálnu situáciu v ostatných dvoch**. Odporúčame žiadateľovi uviesť

¹⁹ Príklad situácie – v obci existuje vodovod a predmetom projektu je vŕtaná studňa v lokalite obývanej obyvateľmi MRK

²⁰ Príklad – porovnanie nákladov na rozšírenie vodovodnej siete do lokality s obyvateľmi z MRK a nákladov na vŕtanie studne

²¹ Príklad situácie – počet MRK v danej komunite je 1000 obyvateľov. Žiadateľ realizuje iba jeden výdajný automat na vodu. Žiadateľ popíše na základe čoho vyhodnotil, že nastavený počet výdajných automatov na vodu postačuje pre komunitu, ktorej bude slúžiť.

v tejto časti konkrétne a reálne prínosy pre obyvateľov MRK (t.j. vyhnúť sa citovaniu rôznych príručiek a literatúry).

- e) v prípade, ak žiadateľ bude realizovať **kombináciu aktivít pre rómske a nerómske obyvateľstvo**, je potrebné popísať, ako kombinácia aktivít prispeje k **sociálno-ekonomickej integrácii** obyvateľov MRK v riešenej lokalite s prítomnosťou MRK.
- f) aké žiadateľ plánuje **osvetové aktivity** zamerané na prístup k pitnej vode vo vzťahu k zvýšeniu kvality života obyvateľov MRK; pre zvýšenie efektívnosti, hospodárnosti a účelnosti vynaložených finančných prostriedkov je žiadateľ povinný naplánovať a zorganizovať osvetové aktivity zamerané vo vzťahu k pitnej vode (napr. informačné stretnutia, kultúrne podujatie pri príležitosti Svetového dňa vody, spolupráca s materskou/základnou školou, s asistentmi podpory zdravia a pod.).
- g) aké príjme opatrenia na zabezpečenie **udržateľnosti**²² prístupu k pitnej vode pre obyvateľov MRK. Plánované opatrenia musia byť konkrétne, vrátane ich stručného popisu (napr. pravidelná kontrola kvality vody, údržba, opravy príslušných zariadení zabezpečujúcich prístup k pitnej vode a pod.).

²² Prijímateľ zodpovedá za plnenie a vyhodnotenie merateľných ukazovateľov v rámci Realizácie hlavných aktivít Projektu a súčasne zodpovedá za ich udržanie v rámci Udržateľnosti Projektu (5 rokov).

4. Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade podpory pozemných komunikácií

Jedným zo špecifických cieľov **operačného programu Ľudské zdroje** (ďalej len „OP LZ“) je zvýšiť počet rómskych domácností k zlepšeným podmienkam bývania, čoho neoddeliteľnou súčasťou je aj **dobudovanie základnej technickej infraštruktúry**. Podporou budovania pozemných komunikácií sa zlepši prístup k občianskej vybavenosti.

Podpora budovania pozemných komunikácií (cesty, chodníky, mostné objekty, lávky) je **zameraná** na dobudovanie (výstavbu a rekonštrukciu) miestnych komunikácií a súvisiacich prvkov s cieľom **zlepšenia dostupnosti služieb pre obyvateľov MRK v osídleniach, kde žijú**. Výstupom realizovaných aktivít musí byť **zabezpečenie spojenia osídlenia s infraštruktúrou obce (pozemnou komunikáciou) vedúcou k jednej alebo viacerým nasledovným inštitúciám/službám/obchodným prevádzkam (ďalej ako „služby“)**:

- ~~vzdelávacie~~ vzdelávacia inštitúcie ~~inštitúcia~~ (napr. škola, škôlka) ~~a/alebo~~
- ~~zariadenia~~ zariadenie poskytujúce ambulantnú formu sociálnej služby (napr. komunitné centrum, centrum hygieny, nízkoprahové denné centrum) ~~a/alebo~~
- ~~úrad alebo inštitúcia verejnej alebo štátnej správy (napr. obecný úrad, kultúrny dom, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, knižnica a pod.)~~ obecný/mestský úrad ~~a/alebo~~
- ~~obecný/mestský podnik, sociálny podnik zamestnávajúci obyvateľov z_MRK~~ ~~a/alebo~~
- pošta ~~a/alebo~~
- zdravotnícke ~~zariadenia~~ zariadenie a lekáreň,
- ~~zastávka/ stanica hromadnej dopravy~~ ~~a/alebo~~
- ~~kostol~~,
- ~~cintorín vrátane domu smútku~~,
- ~~potraviny (zahŕňa aj mäsiarstvo, pekáreň, zelovoc)~~,
- ~~detské alebo športové ihrisko, ktoré je funkčné a využívané~~,
- ~~zberný dvor~~.

príčom tieto ~~inštitúcie~~/služby musia byť využívané aj obyvateľmi z MRK.

~~Osobitné podmienky vo vzťahu k spôsobom realizácie projektu a spojeniu osídlenia s infraštruktúrou obce:~~

- ~~1. Rekonštrukcia pozemných komunikácií je oprávnená len v prípade, ak je súčasťou projektu vybudovanie aj **nového úseku pozemnej komunikácie**. Zároveň musí platiť, že táto komunikácia zabezpečuje spojenie osídlenia s infraštruktúrou obce (pozemnou komunikáciou) vedúcou k inštitúciám/službám, ktoré sú zadané v texte vyššie (napr. pošta, vzdelávacie inštitúcie).~~
- ~~2. Rekonštrukcia miestnej komunikácie (**cesty**) je oprávnená len pre komunikácie, ktoré zabezpečujú spojenie osídlenia MRK s infraštruktúrou obce (pozemnou komunikáciou) vedúcou k max. 3 rôznym lokalitám, v ktorých sa nachádzajú inštitúcie/služby zadané v texte vyššie. Zároveň musí žiadateľ dodržať podmienku č.1.~~

Pre splnenie podmienky súladu projektu s princípmi 3D je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) povinný popísať:

- 1. Lokalitu** obývanú obyvateľmi z MRK s identifikovaním typu osídlenia, vrátane počtu obyvateľov MRK. Pod lokalitou sa rozumie **osídlenie**, ktoré predstavuje sídelnú koncentráciu obydľí obývaných prevažne priestorovo alebo sociálne vylúčenými skupinami obyvateľov. Žiadateľ jednoznačne popíše priestorové vymedzenie obyvateľov MRK dotknutých projektom vo vzťahu k obci, t. j. typ osídlenia, ktoré je predmetom projektu, pričom si vyberie z nasledovných možností:
 - o **osídlenie mimo obce,**
 - o **na okraji obce,**
 - o **osídlenie v rámci obce,**
 - o **obyvatelia MRK integrovaní v rámci obce.**

V prípade umiestnenia obyvateľov MRK **mimo obce**, žiadateľ uvedie aj približnú vzdialenosť osídlenia od obce resp. od najbližšej infraštruktúry obce (pozemnej komunikácie) vedúcej k inštitúciám/ oprávneným službám, ktoré sú zadané v texte vyššie (~~napr. pošta, vzdelávacie inštitúcie~~).

V prípade realizácie projektu, ktoré sa týka viacerých osídlení, žiadateľ uvedie počet obyvateľov MRK pre každé osídlenie, resp. počet obyvateľov MRK v obci, ktorým sa zabezpečí spojenie osídlenia s infraštruktúrou obce (pozemnou komunikáciou) vedúcou k jednej alebo viacerým oprávneným službám.

Osobitné podmienky vo vzťahu k výstavbe verejného osvetlenia:

- realizácia verejného osvetlenia, ktorá nie je súčasťou úseku pozemných komunikácií podporených projektom je oprávnená len v prípade, ak je verejné osvetlenie na trase vedenej od osídlenia k službám uvedeným vyššie,
- verejným osvetlením musí byť zabezpečené kontinuálne osvetlenie. Doplnenie existujúceho verejného osvetlenia a/alebo prerušenie trasy vedenia verejného osvetlenia je možné len v opodstatnených prípadoch, ktoré žiadateľ popíše.

- 2. Zdôvodnenie výberu cieľovej služby / služieb** – žiadateľ pre každý druh služby, ktorá je cieľom trasy v rámci projektu uvedie, či sa v obci nachádza viac ako jeden druh vybranej služby a zdôvodní výber cieľovej služby vo vzťahu k MRK.

2.3. Účinok realizovaných aktivít vo vzťahu k obyvateľom MRK (napr. ako sa skrátí doba dochádzania do práce, ako sa zlepší bezpečnosť obyvateľov osídlení vybudovaním/rekonštrukciou komunikácie a prípadným inštalovaním verejného osvetlenia, ako sa zlepší dostupnosť zdravotníckeho zariadenia, služieb, vzdelávacej inštitúcie, komunitného centra a pod.). Žiadateľ popíše, podľa zvoleného spôsobu realizácie, resp. ich kombinácie.:

a) v prípade **novej pozemnej komunikácie** – Prečo je dôležité vybudovať novú komunikáciu, prečo bolo navrhnuté zvolené trasovanie, akým spôsobom zlepší prístup príslušníkov MRK k inštitúciám/službám, aké inštitúcie/služby sa sprístupnia takouto intervenciou.

a)b) v prípade **rekonštrukcie existujúcej pozemnej komunikácie** - Prečo je dôležité rekonštruovať túto komunikáciu vo vzťahu k existujúcej infraštruktúre a akým spôsobom táto rekonštrukcia zlepší existujúci stav vo vzťahu k efektívnemu využívaniu a dostupnosti inštitúcií/služieb, ktoré majú vplyv na kvalitu života obyvateľov MRK, prečo bola vybraná na rekonštrukciu zvolená komunikácia, ak k službe vedie aj iná trasa. V prípade rekonštrukcie ~~miestnej komunikácie (cesty)~~ s ohľadom na ~~osobitnú~~ podmienku spojenia osídlenia s infraštruktúrou obce (pozemnou komunikáciou) vedúcou k ~~rôznym~~ službám ~~v max. 3 lokalitách~~, treba popísať, aké služby sa v týchto lokalitách nachádzajú.

b)c) v prípade **budovania upokojených komunikácií (spevnených plôch)/odstavných plôch ako súčasti pozemných komunikácií** - Akým spôsobom pomôžu spevnené plochy/odstavné plochy pre zlepšenie života obyvateľov rómskych komunít, akým spôsobom salepší prístup k vyššie zadaným službám dennej potreby.

d) V prípade **výstavby verejného osvetlenia, ktoré nie je súčasťou pozemných komunikácií podporených projektom** – Prečo je dôležitá realizácia verejného osvetlenia na tomto úseku, akým spôsobom salepší prístup príslušníkov MRK k službám, aké služby sa sprístupnia takouto intervenciou. S ohľadom na osobitnú podmienku zabezpečenia kontinuálneho osvetlenia na trase vedenej od rómskeho osídlenia k službám, v prípade doplnenia existujúceho verejného osvetlenia a/alebo prerušenia trasy vedenia verejného osvetlenia je potrebné toto doplnenie/prerušenie riadne odôvodniť.

e) —

V prípade, ak má obec kombináciu osídlení alebo viacero osídlení, je potrebné popísať účinnosť realizovaných aktivít vo vzťahu k obyvateľom MRK každého osídlenia.

3.4. Ako realizácia aktivít komplexne prispieje k naplneniu všetkých 3D princípov t.j. desegregácii, degetoizácii a destigmatizácii obyvateľov (napr. vytvorením predpokladov na zvýšenie dostupnosti vzdelávacích inštitúcií, zdravotníckych zariadení, pracovných príležitostí a pod., zvýšením bezpečnosti ~~pozemných komunikácií~~ obyvateľov MRK ~~prostredníctvom aktivít projektu, ktorými~~ sa priamo zvyšuje kvalita života príslušníkov MRK a vytvárajú sa podmienky na ich celkovú integráciu do spoločnosti), pričom projekt pre splnenie súladu s 3D princípmi musí výrazne znížiť sociálnu vylúčenosť v jednej z 3D oblastí, a zároveň nezhoršiť sociálnu situáciu v ostatných dvoch.

5. Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade budovania stojísk a zberných dvorov

Jedným zo špecifických cieľov **operačného programu Ľudské zdroje** (ďalej len „OP ĽZ“) je zvýšiť počet rómskych domácností k zlepšeným podmienkam bývania, čoho neoddeliteľnou súčasťou je aj zabezpečenie a zlepšenie systému zberu a odvozu komunálneho odpadu. **Podporou pravidelného odvozu komunálneho odpadu salepší kvalita bývania a hygieny** obyvateľov v marginalizovaných rómskych komunitách (ďalej len „MRK“).

Zber odpadu a likvidácia nelegálnych skládok má priamy dopad na viacero ľudských práv a slobôd. Organizácia spojených národov v 1995 vymenovala **osobitného spravodajcu** pre ľudské práva a nebezpečné látky a odpady, ktorý sa tejto téme intenzívne venuje²³. V súlade s **Európskou publikáciou**: "správne nakladanie s odpadom je kľúčovým prvkom pri zabezpečovaní efektivity zdrojov a udržateľného rastu európskych ekonomík"²⁴ je cieľom Európskej únie „minimalizovať negatívne dopady odpadu a maximalizovať prínosy riadneho nakladania s odpadmi“ upozorňujúc pri tom na rolu jednotlivcov, domácností, podnikov, samospráv a vlády. Stratégia SR pre inklúziu Rómov do roku 2020 v oblasti zdravia určuje ako jeden zo svojich základných cieľov vytvorenie mechanizmov na zber a likvidáciu komunálneho odpadu²⁵. **Zabezpečením pravidelného zberu odpadu salepší hygienická situácia a zvýšia sa životné podmienky v MRK**.

²³ **Special Rapporteur** on the implications for human rights of the environmentally sound management and disposal of hazardous substances and wastes, dostupné na <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Environment/ToxicWastes/Pages/SRToxicWastesIndex.aspx>

²⁴ **Being wise with waste: the EU's approach to waste management**, European Union, 2010, Dostupné na: (<http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/WASTE%20BROCHURE.pdf>)

²⁵ **Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020**, dostupná na www.minv.sk/?romske-komunity-uvod&subor=160449

Pre splnenie podmienky súladu projektu s princípmi 3D je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) povinný popísať:

- a) **lokalitu kde sa plánujú realizovať aktivity** (vybudovanie, resp. dobudovanie systému zberu a odvozu komunálneho odpadu alebo realizácie sanačných prác nelegálnych skládok, vrátane eliminácie nepriaznivých vplyvov nelegálnej skládky). Pod lokalitou sa rozumie **osídlenie**, ktoré predstavuje sídelnú koncentráciu obydľí obývaných prevažne priestorovo alebo sociálne vylúčenými skupinami obyvateľov. Žiadateľ jednoznačne popíše priestorové vymedzenie obyvateľov MRK dotknutých projektom vo vzťahu k obci, t. j. typ osídlenia, ktoré je predmetom projektu, pričom si vyberie z nasledovných možností:
- **osídlenie mimo obce,**
 - **na okraji obce,**
 - **osídlenie v rámci obce,**
 - **obyvatelia MRK integrovaní v rámci obce.**

V prípade umiestnenia obyvateľov MRK **mimo obce**, žiadateľ uvedie aj približnú vzdialenosť osídlenia od obce.

- b) **ako realizácia aktivít** (vybudovanie, resp. dobudovanie systému zberu a odvozu komunálneho odpadu alebo realizácie sanačných prác nelegálnych skládok, vrátane eliminácie nepriaznivých vplyvov nelegálnej skládky) **prispieje k desegregácii, degetoizácii a destigmatizácii obyvateľov MRK** v lokalite, napr. zvýšenie kvality života, bývania a hygieny, čo vytvára základné predpoklady pre zlepšenie celkovej kvality života a tým sa nepriamo vytvárajú podmienky k integrácii a zúčastňovaní sa MRK na živote celej spoločnosti, **pričom projekt pre splnenie súladu s 3D princípmi musí výrazne znížiť sociálnu vylúčenosť MRK v jednej z 3D oblastí, a zároveň nezhoršiť sociálnu situáciu v ostatných dvoch**. Odporúčame žiadateľovi uviesť v tejto časti konkrétne a reálne prínosy pre obyvateľov MRK (t. j. vyhnúť sa citovaniu rôznych príručiek a literatúry);
- c) **aké informačné a osvetové aktivity v oblasti odpadového hospodárstva plánuje žiadateľ realizovať** vo vzťahu k zvýšeniu kvality života dotknutých MRK. Pre zvýšenie efektívnosti, hospodárnosti a účelnosti vynaložených finančných prostriedkov je žiadateľ povinný naplánovať a zorganizovať aktivity zamerané na podporu zberu odpadu a predchádzaniu vzniku nelegálnych skládok (v závislosti na tom, ktoré aktivity budú súčasťou projektu), napr. informačné stretnutia, informačná kampaň a pod.
- d) **aké opatrenia budú prijaté na zabezpečenie udržateľnosti²⁶ zberu odpadu, kontrolu dodržiavania nakladania s odpadom a predchádzaniu vzniku nelegálnych skládok** (v závislosti na tom, ktoré aktivity budú súčasťou projektu) pre obyvateľov dotknutých MRK. Plánované opatrenia musia byť konkrétne, vrátane ich stručného popisu (napr. zabezpečenie pravidelného odvozu komunálneho odpadu, údržba, opravy zariadení, a pod.).

²⁶ Prijímateľ zodpovedá za plnenie a vyhodnotenie merateľných ukazovateľov v rámci Realizácie hlavných aktivít Projektu a súčasne zodpovedá za ich udržanie v rámci Udržateľnosti Projektu (5 rokov).

6. Podmienky súladu projektu s princípmi 3D v prípade miestnej občianskej poriadkovej služby

Špecifickým cieľom OP ĽZ 5.1.2 je zvýšiť finančnú gramotnosť, zamestnateľnosť a zamestnanosť marginalizovaných komunit, predovšetkým Rómov. Prostredníctvom realizácie miestnej občianskej poriadkovej služby sa zapojeným osobám z MRK zlepšuje ich sociálno-ekonomický status a vytvárajú sa podmienky a príležitosti pre ich plnohodnotnejšiu participáciu na živote spoločnosti a lepšie uplatnenie sa na trhu práce.

Projekt miestnej občianskej poriadkovej služby zabezpečuje v obciach s prítomnosťou MRK v súčinnosti s Policajným zborom SR a obecnou/mestskou políciou poskytovanie sociálnych a asistenčných služieb, ktoré prispievajú k ochrane verejného poriadku a zdravia nie len v komunite MRK, ale prispievajú k zlepšeniu medziľudských vzťahov v celej obci.

Projekt prispieva k princípom 3D ak aktivity, ktoré sa prostredníctvom projektu budú realizovať, budú spĺňať nasledovné podmienky:

Žiadateľ je povinný zabezpečiť v oblastiach s prítomnosťou MRK poskytovanie sociálnych a asistenčných služieb prostredníctvom činností miestnej občianskej poriadkovej služby v súčinnosti s Policajným zborom SR a obecnou/mestskou políciou, najmä²⁷:

- *ochranu verejného poriadku v súčinnosti s Policajným zborom SR, predchádzaním vzniku konfliktov, a prevenciu protiprávneho správania sa vo vylúčenej lokalite,*

²⁷ Príklady pracovných činností miestnej občianskej poriadkovej služby spadajúce pod tu uvedené oblasti sú uvedené v prílohe č. 11 výzvy „Štandardná stupnica jednotkových nákladov“.

- ochranu súkromného a verejného majetku, predchádzanie poškodzovania majetku obyvateľov MRK ako aj ostatých obyvateľov obce a verejného majetku,
- ochranu životného prostredia, ohlasovanie požiarov, prevenciu protiprávneho správania pri nakladaní s odpadmi,
- plynulosť a bezpečnosť cestnej premávky, predovšetkým v súvislosti s pohybom po komunikácii a prechodom cez cestu.

Tieto činnosti majú okrem pozitívneho dopadu na MRK pozitívny dopad aj na širšiu verejnosť a prostredie obce a smerujú k zblížovaniu a senzibilizácii verejnosti tým, že zlepšujú život všetkých obyvateľov.

Žiadateľ pre zabezpečenie súladu projektu s 3D princípmi v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) je povinný popísať ako bude zabezpečené poskytovanie sociálnych a asistenčných služieb v oblastiach s prítomnosťou MRK uvedených vyššie, pričom projekt pre splnenie súladu s 3D princípmi musí výrazne znížiť sociálnu vylúčenosť v jednej z 3D oblastí, a zároveň nezhoršiť sociálnu situáciu v ostatných dvoch.